

Stockholm den 19 maj 2020

Yttrande gällande betänkande "Vägval till en klimatpositiv framtid" Diarienummer: SOU 2020:4

Branschföreningen Svensk Torv är en samarbetsorganisation för torvproducenter och användare av torv bl. a för:

- energiändamål
- yrkesmässig trädgårdsodling
- hobbyodling som substrat
- jordförbättring
- strö inom djurhållning
- odling av skogsplantor

Branschföreningens syfte är bland annat att informera om torv och verka för att torv och torvmark förvaltas på ett hållbart sätt. Torv skördas i Sverige enbart på dränerad torvmark, inga orörda våtmarker tas i anspråk för att producera den svenska torven. Sveriges största markutsläpp, från de dränerade torvmarkerna, är orsakat av att staten i över 100 år gett bidrag för att utöka jord- och skogsarealen i landet. Torvbruket har en realistisk plan för hur utsläppen kan stoppas och arbetar idag med detta då efterbehandling av marken är obligatoriskt i samband med beviljande av torvtäktstillstånd.

Branschföreningen Svensk Torv har ett femtiotal medlemsföretag som kommer att beröras av utredningens förslag. I detta remissvar utvecklar vi våra synpunkter och faktakommentarer.

Sammanfattning

- Det vetenskapliga underlaget om återvätningsinsatserna av både skogs- såväl jordbruksmark är för bristfälligt i de slutsatser som utredningen kommer fram till. Ingen jämförelse med andra alternativ till återvätning som finns redovisas i utredningen.
- Det finns oklarheter om hur skötseln och kontrollen av den föreslagna återvätningen ska ske vilket gör att återvätningen lämnas fritt till naturomständigheterna på platsen.
- Markägarfrågan är inte klarlagd. De föreslagna åtgärderna innebär ett betydande intrång som inte utretts tillfredsställande.
- Juridiken kring återvätningen berörs inte alls i utredningen trots att det är fråga om vattenverksamhet som enligt Miljöbalken kräver tillstånd.
- Beredskaps- och krisaspekterna saknas helt i utredningen.

Synpunkter

Konsekvenserna av utredningens föreslagna återvätning bör utredas ytterligare då det vetenskapliga underlaget inte är säkerställt. I referensmaterialet återfinns många rapporter, men flera av dem hänvisar till samma rapport vilket gör att det är svårt att utvärdera det verkliga empiriska underlaget.

Ytterligare en omständighet är att endast ett fåtal rapporter som utredningen har med som referenser är publicerade i vetenskapliga tidskrifter. Detta gör att det finns skäl att ifrågasätta det vetenskapliga underlaget som utredningen bygger på när den föreslår mycket omfattande åtgärder.

Detta citat ur utredningen har vi följande kommentarer till; *”Eftersom det finns brister i kunskapen om återvätningens effekter behöver det också säkerställas att det finns medel för uppföljning av genomförda åtgärder.”*

Markytan måste kontrolleras

Återvätningens effekter är en komplicerad fråga. Några viktiga omständigheter är att: För att rätt vattennivåer, motsvarande antingen 0,5 dm under markyta eller 1,5 - 2 dm över markytan skall kunna säkerställas kan vi inte förstå annat än att någon form av reglering av vattennivån kommer att krävas. Detta kräver både tillsyn och underhåll.

Om ingen damm anläggs sker återvätningen utan kontroll och klimateffekterna kan bli de motsatta med större utsläpp än tidigare. I dessa fall bestäms effekterna av återvätningen endast av naturomständigheter såsom regn och torka i landskapet och den effekt som eftersträvas kan varken kontrolleras eller prognostiseras.

Det behövs en ekosystemmodell för att fastlägga att klimateffekterna verkligen blir de avsedda vid en återvätning som föreslås i utredningen. Någon sådan forskningsrapport är för dagen inte känd i Sverige.

Lokala skillnader i utsläpp

Att beräkna hur återvätning påverkar utsläpp av metangaser är en mycket svår uppgift och de undersökningar som är gjorda varierar mycket i resultat. Härtill kommer att processerna i torvtäkterna är komplicerade med stora rumsliga variationer. Det är sedan länge känt att utsläppen kan variera mycket på en och samma myr/torvmark. Här vill vi hänvisa till Lisbet Norbergs avhandling vid SLU, Sveriges Lantbruksuniversitet (Greenhouse gasemissions from cultivated organic soils effect of cropping system, soil type and drainage, 2017)

Det gör det svårt att som utredningen skisserar få ett genomsnitt på värdet av en återvätning utan att varje markområde mätts. Effekterna av en återvätning torde också variera beroende av geografiska lägen och förutsättningarna varierar troligen i de lokala miljöer där den påverkade torvmarken är lokaliserad. Det finns idag ingen känd forskning kring detta som vare sig motbevisar eller styrker detta.

Vi anser även att de effekter som återvätning av torvmark orsakar på omgivande skogs- och jordbruksmark, inte är fullt utredda och kan orsaka skadeståndsanspråk från omgivande markägare. Dessutom finns det risker att den föreslagna återvätningen orsakar negativa effekter på klimatet och miljön.

Den föreslagna återvätningen av 100 000 ha skogsmark och 10 000 ha jordbruksmark är en mycket kostsam och arbetsmässigt omfattande åtgärd (ca 125 mkr/år) som påverkar berörda markägare på ett sätt som inte kommer att accepteras lättvindigt.

Juridiska aspekter

Dessutom tillkommer många juridiska aspekter på förslaget som inte alls berörs i utredningen. Det krävs tillstånd enligt 11kap Vattenverksamhet i Miljöbalken för att ändra på de diken som är äldre lagliga diken före 1986 och lagliga diken efter 1986. Utan tillstånd kan inte diken täppas igen på det sätt som en återvätning kräver. De är att betrakta som anläggningar vilka kräver tillstånd för att rivas ut.

Ytterligare en juridisk omständighet är att anläggandet av damm/dämme kräver tillstånd för uppförande och bibehållande samt drift enligt 11kap i Miljöbalken eftersom det är fråga om byggande i vatten enligt Miljöbalkens definitioner.

Genomförandet

Kostnaderna för detta och vem som är ansvarig för arbetet, tillsynen och själva dammanläggningen respektive dikena, måste klarläggas innan en återvätning kan ske på det sätt som utredningen föreslår. En utgångspunkt är att ansvaret för återvätning och skötsel av dessa områden bör inte belastas markägarna.

Likvärdiga alternativ

Man ska inte förringa att åtgärder för att gynna den biologiska mångfalden också i hög grad bidrar till att minska den negativa effekten av klimatgasutsläpp. Att våtlägga vissa områden, där så är lämpligt, kan vara ett vägval om dessa områden väljs ut noggrant efter att konsekvensanalys har gjorts. För att på sikt skapa miljöer där det finns möjlighet att utveckla en variation i artrikedom kräver att det skapas mosaiker i vårt landskap. Enligt FNs klimatpanel och WWF ska gynnande av biologisk mångfald också ses som klimatkompenserande.

Att *endast* koncentrera sig på våtläggning av stora arealer gynnar inte en bredd i mångfalden och målet myllrande våtmarker. Det är endast vissa arter som trivs i dessa miljöer och vi behöver därför i samband med efterbehandlingen av dränerad torvmark, återskapa miljöer där det blir en större variation i mångfalden. Använder man torv genom att tillåta skörd på redan skadade ytor, det vill säga torvmarker med mycket låga eller inga naturvärden, finns större möjlighet att skapa olika miljöer där långt fler arter har möjlighet att frodas.

Citat ur utredningen;

"Skogsstyrelsen bedömer att cirka 100 000 hektar skogsmark kan återvätas fram till 2050. En sådan bedömning förutsätter att drygt 3 000 hektar återväts per år. Hur stor areal som verkligen kan återvätas beror dock till stor del på var objekten ligger i landskapet och på objektens storlek. Om objekten omfattar 1–2 hektar handlar det om mellan 1 500 och 3 000 objekt per år, vilket kräver en mycket omfattande verksamhet."

Vår kommentar till ovanstående citat;

För att man ska få en uppfattning om hur omfattande den föreslagna återvätningen skulle bli kan man jämföra med att Branschföreningen Svensk Torvs drygt 50 medlemsföretag skördar torv främst för energi- och odlingsändamål på endast cirka 10 000 hektar dränerad torvmark och potentialen för ökning är stor då det finns 2-3 miljoner ha läckande skadad, dränerad, våtmark.

Denna mark har tillkommit genom att staten från 1900-talets början fram till 1990-talet gav bidrag och uppmuntrade markägarna till att dika ut sina våtmarker för att skapa större arealer

jord- och skogsmark i Sverige. Ett resultat av denna statliga åtgärd är att vi nu har dikad torvmark som släpper ut lika mycket växthusgaser som hela inrikestrafiken. Denna för klimatet oerhört negativa konsekvens var det ingen som förutsåg. Det är dessa marker som Svensk Torvs medlemsföretag nu brukar.

I varje torvtäktstillstånd ingår efterbehandling som en obligatorisk åtgärd efter avslutad skörd. Efterbehandlingen kan vara i form av återvätning, ny skog, ny våtmark, viltvatten eller sjö, det beror på landskapet och vad markägare, producenter och myndigheter kommer överens om.

Omfattningen orealistisk

Om utredningens förslag, som bygger på Skogsstyrelsens bedömning, skulle realiseras så rör det sig om 3000 och 6000 hektar per år. Det betyder ungefär hälften av torvbruket i Sverige. Vi ställer oss skeptiska till att storleken på den återvättningsverksamhet som utredningen skissar på är realistisk. Med tanke på den gedigna juridiska tillståndsprövningen kan det diskuteras om omfattningen på återvätningen och den förhållandevis låga ersättningsnivån till markägarna för förstörd torvmark är en framkomlig väg.

Branschföreningen ser dock en möjlighet till en kombinationslösning där en mindre del av den föreslagna återvättningsarealen skördas för att ersätta fossila bränslen och fossilt svavel som topplastbränsle och additiv i kraftvärmeverk alternativt jordförbättring och odling. Skörden kan då finansiera återvätningen av den önskvärda arealen jord- och skogsmark utan att markägarintressen körs över.

Torv och BioCCS

De större värmekraftverk vilka använder energitorv som additiv, är mycket lämpade för BioCCS. Kombinerar torvskörd, återvätning, skogsplantering och BioCCS så skapas en mycket kraftfull kolsänka. Här vill vi framhålla Svebios rapport Färdplan bioenergi, januari 2020 som konstaterar följande: *"Att samelda med inblandning av torv i pannor för olika biobränslen ger en renare förbränning och högre verkningsgrad. En framtida tillämpning av CCS-teknik innebär att torv som sameldas med biobränslen då kan betraktas som ett klimatneutralt bränsle."*

I samma rapport återfinns följande påstående: *"Torv är värdefullt som beredskapsbränsle, eftersom det är lätt att lagra. När man under 2018 fick brist på bränslen i en del värmeverk ökade användningen av energitorv relativt kraftigt."*

Slutord

Avslutningsvis vill Branschföreningen Svensk Torv framföra att våra medlemsföretag har stora kunskaper och erfarenheter när det gäller att efterbehandla dikade torvmarker. På detta sätt skapas gröna jobb och beredskapen vid framtida kriser stärks, detta utan att statskassan belastas samtidigt som marken kan bli en värdefull kolsänka. Torvnäringen har en realistisk plan för hur utsläppen kan stoppas och vi vill gärna samarbeta för bästa möjliga resultat.

Pia Holmberg, styrelseordförande
Branschföreningen Svensk Torv